

AMERIKA QO'SHMA SHTATLARI TA'LIM TIZMI

Jizzax davlat pedagogika unversiteti
*2-kurs talabasi **Daminova Gulrux***
*Ilmiy tadqiqotchi: **Qurbonova Nasiba***

ANNOTASIYA

Mazkur maqolada bugungi kunda ilg'or hisoblangan Amerika ta'lim tizimining uzviyligi va uzluksizligi, ta'lim bosqichlari ketma-ketlikda batafsil bayon qilingan. Unda, jumladan, maktabgacha ta'lim, o'rta ta'lim va oliy ta'limning asosiy funksiyalari ochib berilgan, bundan tashqari darslar uchun ajratilgan soatlar hajmi va sifati haqida ma'lumotlar va xulosalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim tizimi, uzluksiz ta'lim, ta'lim mazmuni, bosqichlilik, uzviylik, maqsad, vazifalar, ta'lim turlari.

Amerika Qo'shma Shtatlari juda zich joylashgan. U jami 50 shtatdan iborat. AQSh ham ishlash uchun yaxshiroq va eng yaxshi mamlakat, chunki unda dunyodagi eng obro'li kompaniyalar mavjud. Agar kimdir AQShga joylashmoqchi bo'lsa, u o'z farzandlarining ta'limi haqida o'ylashi kerak. AQShdagi ta'lim dasturi dunyodagi eng yaxshi ta'lim dasturlaridan biri ekanligi ma'lum. AQSH maktablarida o'qish uslubi boshqa g'arb mamlakatlariga qaraganda biroz farq qiladi. Ular nazariy bilimga emas, balki amaliy bilimga ko'proq e'tibor berishadi. Shuningdek, dunyodagi eng nufuzli ta'lim tizimlaridan birida ta'lim olish sizni yorug'likda turishingizga yordam beradi. Shuningdek, AQSh talaba ta'limiga dunyoning istalgan davlatiga qaraganda ko'proq pul sarflaydi. Bu AQSh ta'lim tizimining eng yaxshilaridan biri bo'lishining sabablaridan biridir. Amerika Qo'shma Shtatlarida savodxonlik darajasi taxminan 99 foizni tashkil etadi. O'z fuqarolarini zarur boshlang'ich ma'lumotlarga ega bo'lishlari uchun birlashtirgan qonun tufayli. Ushbu davlat qonuni 6-8 yoshdan 16-18 yoshgacha bo'lgan har bir talabaning bilim olishiga majbur qiladi. Garchi bu maktabgacha ta'lim muassasalariga taalluqli bo'lmasa-da, har bir shtatda farqli o'laroq farq qiladi. Amerika Qo'shma Shtatlarida xususiy, davlat va uy maktablari mavjud. Qo'shma Shtatlardagi o'quvchilarning aksariyati (taxminan 87%) davlat yoki davlat maktablarida o'qiydi. O'quvchilarning boshqa qismi (taxminan 10%) xususiy maktablarga, qolganlari esa uy maktablariga borishadi.

Amerika Qo'shma shtatlarida ta'lim tizimining tuzilishi quyidagicha:

1) bolalar 3 yoshdan 5 yoshgacha tarbiyalanadigan maktabgacha tarbiya muassasalari;

2) 2) 1-8- sinflargacha bolgan boshlang'ich maktablar (bunday maktablarda 6 yoshdan 13 yoshgacha o'qiydilar);

3) 3) 9-12-sinflardan iborat o'rta maktablar (bu maktablarda 14 -17 yoshgacha bolgan bolalar ta'lim oladilar). U quyi va yuqori bosqichdan iborat.

4) 4) Amerika Qo'shma Shtatlarida navbatdagi ta'lim bosqichi oliy ta'lim bo'lib, u 2 yoki 4 yil o'qitiladigan kollejlar hamda dorilfununlar va boshqa oliy o'quv yurtlari tarkibida tashkil etilgan aspirantura yoki doktoranturalardir.

AQShdagi maktablar.

• Bolalar 5 yoki 6 yoshdan maktabga borishni boshlashadi va 17 yoki 18 yoshda tugatishadi.

• Talaba uzaytirilgan ta'til yoki darsning sustligi sababli darsni takrorlashiga to'g'ri keladi, ammo bu juda kam.

• Hammasi bo'lib 12 yillik o'qish.

• Boshlang'ich (boshlang'ich) maktabda 1 dan 5 gacha sinflar mavjud.

• Kichik o'rta yoki o'rta maktab 6-8-sinflarni murosaga keltiradi.

• O'rta maktabda 9 dan 12 gacha sinflar mavjud.

Qo'shma Shtatlardagi barcha bolalar uchun majburiy ta'lim. Maktabga qatnaydigan yosh chegarasi har xil davlatda farq qiladi. Ba'zi shtatlarda, o'quvchilar 14-17 yosh orasidagi ota-onalarning ruxsati bilan maktabni tark etishlari mumkin. Biroq, boshqa o'quvchilar 18 yoshga qadar maktabda qolishlari kerak. Xalq ta'limi odatda bolalar bog'chasidan 12-sinfgacha (K-12) bepul.

Aksariyat ota-onalar farzandlarini davlat yoki xususiy muassasaga yuborishadi. Davlat statistikasiga ko'ra, o'quvchilarning o'ndan bir qismi xususiy maktablarda o'qigan. O'quvchilarning taxminan 85 foizi davlat maktablarida o'qiydi.

Xususiy maktablar o'z o'quv dasturlarini belgilashda odatda bepul. Mustaqil mintaqaviy akkreditatsiya organlari orqali mavjud, ammo ba'zi davlat qoidalari qo'llanilishi mumkin.

1. Yillik byudjet (2016-2017 yillar): 1.3 trln. AQSh dollari

(YaIMning 7.2%) (davlat va xususiy, barcha darajalar)

2. Erkaklar va ayollarning savodxonlik darajasi: 100%

3. O'qish darajasi (o'rta va diplomdan keyingi): 91% va 46%

4. Asosiy til: ingliz tili.

Boshlang'ich maktabgacha

AQShda bola tarbiyasi odatda 5 yoshdan 6 yoshgacha bo'ladi. Maktabgacha tarbiya bolalar bog'chasi maktablari deb nomlanadi.

O'rta maxsus ta'lim

O'rta maktab o'rta maktab yoki o'rta maktabga tegishli. O'rta o'rta maktab odatda o'n bir yoshdan o'n ikki yoshgacha boshlanadi va uch yil davom etadi. O'rta maktab oltinchi sinfdan sakkizinchi sinfgacha boshlanadi. O'rta maktablarda o'qitishning bunday turi AQShda ham bepul.

Oliy maktab ta'limning eng zarur qismidir. Bu talabani o'zi xohlagan kasbni tanlash bosqichini belgilaydi. O'rta maktab odatda o'n to'rt yoki o'n besh yoshda boshlanadi va taxminan o'n sakkiz yoshda tugaydi. O'rta maktablar o'quvchilarga asosiy fanlarni tanlash imkonini beradi.

Bu erdagi o'rta maktab ko'pincha bitiruv yoki kollejga tegishli. Ushbu bosqich talabalarni kollejlarda yoki universitetlarda tegishli fanlarni o'rganishga majbur qiladi. Shuningdek, talabalar kollej yoki universitetni tugatgandan keyin ham magistr'larga yo'l olishlari mumkin.

Maktab soatlari va muddatlari.

- Maktab sentyabrda boshlanadi va may yoki iyungacha (to'qqiz oy) ishlaydi.
- Aksariyat maktablarda ikki semestrlik tizim qo'llaniladi. Sentyabrdan dekabrgacha va bahor yanvar-may oylarida.
- Ba'zi maktablar chorak tizimiga amal qiladi. U uchta seansni o'z ichiga oladi. Sentyabrdan dekabrga, yanvardan martga va martdan may-iyungacha qadar.

Amerika oliy ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyati shundaki, talabani o'qish davomida uning "asosiy" yo'nalishini bir necha marta o'zgartirish qobiliyati. Amerikaliklar ko'pincha bu imkoniyatdan foydalanishadi. Bu shuni anglatadiki, oliy ma'lumot olish jarayonida talaba boshqa mutaxassislikni yoqtira boshlaydi va bu borada Amerika universitetlari juda moslashuvchan. universitetlarda mashg'ulotlar bir-biridan farq qiladi: bir necha yuz talabalarga mo'ljallangan katta ma'ruzalardan tortib, bir necha talabalar uchun kichik darslar va seminarlarga (munozaralarga) qadar. Amerika universitetlari sinflaridagi muhit juda jo'shqin. Siz o'z fikringizni bildirishingiz, o'z nuqtai nazarini himoya qilishingiz, munozaralarda ishtirok etishingiz va taqdimotlar tayyorlashingiz ruxsat etiladi. Aynan shu jihatlarda AQShdagi chet ellik talabalarni ko'pincha hayratda qoldiradi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash kerakki, bugungi kunda ilg'or hisoblangan Amerika ta'lim tizimining uzviyligi va uzluksizligi, ta'lim bosqichlari ketma-ketligi, unda, jumladan, maktabgacha ta'lim, o'rta ta'lim va oliy ta'limning asosiy funksiyalari ochib berilgan, bundan tashqari darslar uchun ajratilgan soatlar hajmi va sifati haqida

ma'lumotlardan mahalliy tajribani hisobga olgan holda zarur xulosalarga kelish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. С.А. Ҳайдаров. (2020). Ўзбекистон тарихини ўқитишда "Зафарнома"дан фойдаланишни имкониятлари. *Science and Education*. 1(7). 192-198
2. Сулаймон Амиркулович Ҳайдаров. (2020). Тарих дарсларида интеграциялашган технологиялардан фойдаланиш. *Science and Education*. 1(8). 666-671
3. Ҳайдаров С. (2020). Ўзбекистон тарихи дарсларида педагогик технологияларни уйғунлашган ҳолда кўллашнинг методик талаблари. *Academic Research in Educational Sciences*. 1 (3). 1313-1321.
4. Ҳайдаров Сулаймон Амиркулович. (2020). Тарих фанини ўқитишга оид экологик муаммолар масаласи «Scientific Progress» *Scientific journal* 1(1). 12-17.
5. С.А. Ҳайдаров. (2020). Тарих дарсларида тасвирий санъат асарларидан фойдаланиш. *Fan va ta'lim*. 1(9). 458-461.
6. Ҳайдаров Сулаймон Амиркулович. (2021). Ўзбекистон тарихи фанини ўқитишда тасвирий санъат асарларидан фойдаланишнинг ўзига хослиги <> *Scientific journal* 1(3). 9-14.
7. Haydarov S.A. (2021). YANGI FANI Konferensiya materiallari. 41-43 bet.
8. Ҳайдаров. С. (2021). Ёшларда ватанпарварлик ҳиссини тарбиялашда "Бобурнома" асарига ишланган миниатюраларнинг аҳамияти. Халқаро илмий- амалий конференцияси тўплами. 33-37 б.
9. Gaydarov. S. (2021). Zahiriddin Muhammad Bobur xorijlik tatqiqotchilar nigʻida: podshohlik m'ukalami. *Halqaro ilmiy amaliy anjumanlari issiqlik*. 43-46 b.
10. Сулаймон Ҳайдаров. (2020).. Ўзбекистон тарихи фани дарслари самарадорлигини оширишда тасвирий санъат воситаларининг роли. *Science and Education*, 1(6), 174-179.
11. С.А. Ҳайдаров. (2020). Педагог-ўқитувчиларда ахбороткоммуникация кўникмасини шакллантириш асослари. "Science and Education." *Scientific journal*. 1(7). 610-617 б.
12. Gaidarov.S. (2021). Raqamli talim muhitida tarixi darslarida talabalar bilimini nazorat qilish va metodlari. *Xalqaro ilmiy-amaliy issiqlik bilan konferentsiya*. 160-163 b.
13. Haydarov S.A. (2019). Tarixni o'qitishda tasviriy san'at mahsulotlaridan foydalanish O'zbekiston. *Xalqaro tadqiqot jurnali*. 6(03).40-44
14. Haydarov S.A. (2020). Tarixiy darslarda miniatyura asarlaridan foydalanishning pedagogik va didaktik imkoniyatlari. *Psixoijtimoiy rehabilitatsiya xalqaro jurnali*. 24(8). 1475-1792

15. Xaydarov, S. A. (2021). Mamlakat tarixini o'qitishda tasviriy san'atdan foydalanishning o'rni. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya. YUQORI YOQISH - FAN. Konferensiya materiallarida (41-43-betlar).
16. Davrenov, J., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'RGANISHDA XVI- XVIII ASRLARDA YAPONIYA DAVLATI TARIXINI AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6).
17. Narmatov, D., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'QITISHDA ISPANIYA XV-XVII ASRLARDAGI TARIXI. Scientific progress, 1(6).
18. Elguzarov, B. B. O. G. L., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'RGANISHDA MITANNI DAVLATCHILIGINING AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6), 616-619. O'RNI VA
19. Erkinov, A. S. O., & Haydarov, S. (2021).
20. YUNON-BAQTRYA PODSHOLIGINING IJTIMOYI TUZIMI, XO'JALIGI VA MADANIYATI, Scientific progress, 1(6), 620-622.
21. Nematov, M. D. O., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI ORGANISHDA SHUMERAKKAD DAVLATCHILIGINING ORNI VA AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6).
22. Ermatov, F., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'QITISHDA 1870-1914 YILLARDA ANGLIYANING O'RGANILISHI. Scientific progress, 1(6).
23. Do'Stmurodov, S., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'QITISHDA XVI-XVIII ASRLARDA HINDISTONNI O'RGANISH. Scientific progress, 1(6).
24. Mengboyev, S. N., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'QITISHDA URARTU PODSHOLIGINING O'RNI. Scientific progress, 1(6).
25. Asqarov, N. S. O., & Haydarov, S. (2021). ARAB XALIFALIGINING POYTAXTI BAG'DODNING TANAZZULGA YUZ TUTISHI. Scientific progress, 1(6).
26. Ro Zmetov, J., & Haydarov, S. (2021). TARIXNI O'RGANISHDA SOSONIYLAR DAVLATINING O'RNI VA AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6).
27. Tulaboyev, D., & Haydarov, S. (2021). TARIXNI O'RGANISHDA MESOPATAMIYANING TARIXI AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6). VA DINI: O'RNI HAMDA
28. Omonov, A. O. O., & Haydarov, S. A. (2021). TARIX FANINI O'RGANISHDA FRIGIYA PODSHOLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI. Scientific progress, 1(5).
28. Turg'Unboyeva, M., & Haydarov, S. A. (2021). TARIX FANINI O'QITISHDA "O'TTIZ YILLIK URUSH" NING AHAMIYATI. Scientific progress, 1(5)